

SYLABUS

DOTYCZY CYKLU KSZTAŁCENIA 2023- 2026 (skrajne daty)

Rok akademicki 2024/2025

1. PODSTAWOWE INFORMACJE O PRZEDMIOCIE

Nazwa przedmiotu	Komunikacja niewerbalna
Kod przedmiotu*	III B9
nazwa jednostki prowadzącej kierunek	Kolegium Nauk Humanistycznych
Nazwa jednostki realizującej przedmiot	Instytut Polonistyki i Dziennikarstwa
Kierunek studiów	Dziennikarstwo i komunikacja społeczna
Poziom studiów	studia pierwszego stopnia
Profil	profil ogólnoakademicki
Forma studiów	studia stacjonarne
Rok i semestr/y studiów	rok drugi, semestr czwarty
Rodzaj przedmiotu	przedmiot specjalnościowy
Język wykładowy	język polski
Koordinator	dr hab. prof. UR Urszula Gajewska (członkini Zespołu Programowego kierunku studiów DiKS)
Imię i nazwisko osoby prowadzącej / osób prowadzących	dr hab. prof. UR Bożena Taras (autorka programu) , pracownicy Zakładu Lingwistyki Kulturowej i Komunikacji Społecznej

* -opcjonalnie, zgodnie z ustaleniami w Jednostce

1.1. Formy zajęć dydaktycznych, wymiar godzin i punktów ECTS

Semestr (nr)	Wykł.	Ćw.	Konw.	Lab.	Sem.	ZP	Prakt.	Inne (jakie?)	Liczba pkt. ECTS
4	15	15							3

1.2. Sposób realizacji zajęć

X zajęcia w formie tradycyjnej

x zajęcia realizowane z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość (zajęcia prowadzone są w formie zdalnej, jeśli wynika to z aktualnie obowiązujących przepisów).

1.3 Forma zaliczenia przedmiotu (z toku):

ćwiczenia – zaliczenie z oceną;

wykład – egzamin.

2. WYMAGANIA WSTĘPNE

Wiedza z przedmiotów: nauka o komunikowaniu, komunikacja interpersonalna

3. CELE, EFEKTY UCZENIA SIĘ, TREŚCI PROGRAMOWE I STOSOWANE METODY DYDAKTYCZNE**3.1 Cele przedmiotu**

C1	Zapoznanie studentów ze stanem wiedzy w dziedzinie komunikacji niewerbalnej.
----	--

C2	Omówienie najważniejszych zagadnień KNW.
C3	Kształcenie umiejętności sprawnego i poprawnego zachowania się niewerbalnego w różnych sytuacjach komunikacyjnych.
C4	Uświadomienie studentom potrzeby korzystania z badań nad KNW oraz potrzeby sprawnego i poprawnego posługiwania się ZNW do osiągnięcia celów komunikacyjnych.

3.2 Efekty uczenia się dla przedmiotu

EK (efekt uczenia się)	Treść efektu uczenia się zdefiniowanego dla przedmiotu	Odniesienie do efektów kierunkowych ¹
EK_01	Student/ka definiuje pojęcia z zakresu komunikacji niewerbalnej oraz charakteryzuje zachowania niewerbalne oraz ich typowe cechy. Student/ka opisuje uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	K_W03, K_W07-08
EK_02	Student/ka rozpoznaje formy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji „twarzą w twarz”. Student/ka proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury; rozumie potrzebę ciągłego doskonalenia się.	K_W07-08, K_U09
EK_03	Student/ka dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych; stosuje nabytą wiedzę do rozwiązywania problemów poznawczych i praktycznych, m.in. w działalności społecznej.	K_K03

3.3 Treści programowe *

A. Problematyka wykładu

Treści merytoryczne
Wprowadzenie do problematyki komunikacji niewerbalnej: ogólna charakterystyka przedmiotu (cele i zadania).
Komunikacja językowa: proces komunikacji, akt nadawczy, akt odbiorczy, konsytuacja, uczestnicy, intencje, kompetencje, cele, konwencje, strategie, bariery; funkcje języka, grzeczność i kultura zachowań językowych (przypomnienie).
Komunikacja językowa i niejęzykowa w systemie komunikacji międzyludzkiej: przegląd stanowisk badawczych, metodologii, kategorii.
Pojęcie <i>komunikacji niewerbalnej</i> (KNW): definicja, struktura, determinanty.
Spółeczno-kulturowe uwarunkowania aktu KNW: interakcja „twarzą w twarz”, pozycja interlokutorów (mężczyzny, kobiety), kulturowa kompetencja komunikatywna porozumiewających się.
Rola wykładników niewerbalnych w akcie komunikacji międzyludzkiej: kinezycznych (język gestów, ciała, twarzy), proksemicznych (przestrzeń, dystans), parajęzykowych, aparycji.
Komunikacyjna funkcje milczenia i prozodii (elementy suprasegmentalne: intonacja, akcent, iloczyn, tempo, pauza, rytm).
Funkcje komunikacyjne zachowań niewerbalnych.

B. Problematyka ćwiczeń audytoryjnych, konwersatoryjnych, laboratoryjnych, zajęć praktycznych

¹ W przypadku ścieżki kształcenia prowadzącej do uzyskania kwalifikacji nauczycielskich uwzględnić również efekty uczenia się ze standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela.

Treści merytoryczne
Program zajęć, lektury i warunki zaliczenia. Ogólna charakterystyka przedmiotu (cele i zadania).
Komunikacja niewerbalna w systemie komunikacji międzyludzkiej:
Kod kinezyczny w akcie komunikacji międzyludzkiej: gestykulacja, wyraz mimiczny twarzy, spojrzenia i wymiany spojrzeń, pozycja ciała, dotyk.
Kod proksemiczny w akcie komunikacji międzyludzkiej: zachowania przestrzenne, przestrzenna organizacja otoczenia.
Kod parajęzykowy w akcie komunikacji międzyludzkiej.
Wygląd fizyczny ciała (aparycja): ubiór i powierzchowność w komunikacji międzyludzkiej.
Milczenie i elementy prozodyczne w komunikacji międzyludzkiej.
Socjokulturowe uwarunkowania zachowań niewerbalnych.

* związek z badaniami prowadzonymi w IPIID.

3.4 Metody dydaktyczne

Np.: Wykład: wykład problemowy, wykład z prezentacją multimedialną, metody kształcenia na odległość

Ćwiczenia: analiza tekstów z dyskusją, metoda projektów (projekt badawczy, wdrożeniowy, praktyczny), praca w grupach (rozwiązywanie zadań, dyskusja), gry dydaktyczne, metody kształcenia na odległość

Laboratorium: wykonywanie doświadczeń, projektowanie doświadczeń

WYKŁAD: WYKŁAD PROBLEMOWY, WYKŁAD Z PREZENTACJĄ MULTIMEDIALNĄ, WYKŁAD Z ELEMENTAMI DYSKUSJI

ĆWICZENIA: ANALIZA I INTERPRETACJA TEKSTÓW ŹRÓDŁOWYCH ORAZ ZEBRANYCH MATERIAŁÓW, ANALIZA PRZYPADKÓW, DYSKUSJA, PREZENTACJA MULTIMEDIALNA

4. METODY I KRYTERIA OCENY

4.1 Sposoby weryfikacji efektów uczenia się

Symbol efektu	Metody oceny efektów uczenia się (np.: kolokwium, egzamin ustny, egzamin pisemny, projekt, sprawozdanie, obserwacja w trakcie zajęć)	Forma zajęć dydaktycznych (w, ćw, ...)
EK_01, EK_02, EK_03	egzamin ustny:	WYKŁAD
EK_01, EK_02, EK_03	ocena formująca: ocena bieżących zadań: analizy tekstów, rozwiązywania ćwiczeń, pracy w grupach, prezentacji, głosu w dyskusji; ocena podsumowująca: na podstawie ocen cząstkowych/ocen bieżących zadań: wypowiedzi, ustnych i pisemnych analiz tekstów, pracy w grupach, głosu w dyskusji, rozwiązywanych ćwiczeń, przygotowanych projektów/prezentacji.	ĆWICZENIA

4.2 Warunki zaliczenia przedmiotu (kryteria oceniania)

Na ocenę 2	Na ocenę 3	Na ocenę 4	Na ocenę 5
Student/ka nie zna podstawowych terminów i zagadnień z zakresu komunikacji niewerbalnej.	Student/ka wybiórczo zna podstawowe terminy i zagadnienia z zakresu komunikacji niewerbalnej.	Student/ka zna większość podstawowych terminów i zagadnień z zakresu komunikacji	Student/ka zna wszystkie podstawowe terminy i zagadnienia z zakresu komunikacji niewerbalnej.

		niewerbalnej.	
Student/ka nie rozróżnia i nie charakteryzuje form i typowych cech zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka wybiórczo rozróżnia i charakteryzuje formy i typowe cechy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka rozróżnia i charakteryzuje większość form i typowych cech zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.	Student/ka rozróżnia i charakteryzuje wszystkie formy i typowe cechy zachowań niewerbalnych w akcie komunikacji twarzą w twarz.
Student/ka nie rozróżnia i nie opisuje uwarunkowań i elementów KNW oraz roli ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka wybiórczo rozróżnia i opisuje uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka rozróżnia i opisuje większość uwarunkowań i elementów KNW oraz roli ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.	Student/ka rozróżnia i opisuje wszystkie uwarunkowania i elementy KNW oraz rolę ZNW w akcie komunikacji międzyludzkiej.
Student/ka nie proponuje właściwych form ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka w niewielkim stopniu proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka w większości przypadków proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.	Student/ka we wszystkich przypadkach proponuje właściwe formy ZNW w komunikacji międzyludzkiej na podstawie przestudiowanej literatury.
Student/ka nie dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka w nikłym stopniu dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka w większości przypadków dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.	Student/ka we wszystkich przypadkach dąży do rozwoju własnych kompetencji komunikacyjnych.

5. CAŁKOWITY NAKŁAD PRACY STUDENTA POTRZEBNY DO OSIĄGNIĘCIA ZAŁOŻONYCH EFEKTÓW W GODZINACH ORAZ PUNKTACH ECTS

Forma aktywności	Średnia liczba godzinna zrealizowanie aktywności
Godziny kontaktowe wynikające z harmonogramu studiów	15+15
Inne z udziałem nauczyciela akademickiego (udział w konsultacjach, egzaminie)	5
Godziny niekontaktowe – praca własna studenta (przygotowanie do zajęć, egzaminu, napisanie referatu itp.)	45
SUMA GODZIN	80
SUMARYCZNA LICZBA PUNKTÓW ECTS	3

* Należy uwzględnić, że 1 pkt ECTS odpowiada 25-30 godzin całkowitego nakładu pracy studenta.

6. PRAKTYKI ZAWODOWE W RAMACH PRZEDMIOTU

wymiar godzinowy	nie dotyczy
zasady i formy odbywania praktyk	nie dotyczy

7. LITERATURA

Literatura podstawowa:

- Leathers Dale G., 2007, *Komunikacja niewerbalna. Zasady i zastosowania*, Warszawa.
Pease Allan i Barbara, 2007, *Mowa ciała*, Poznań.

Literatura uzupełniająca:

- Antas J., 1995, *Morfologia gestu. Rozważania metodologiczne*, w: „*Studia z językoznawstwa słowiańskiego*”, red. F. Sławski, H. Mieczkowska, Kraków.
- Antas J., 1996, *Gest, mowa a myśl*, w: *Językowa kategoryzacja świata*, red. R. Grzegorzczkova, A. Pajdzińska, Lublin.
- Antas J., 2001, *Co mówią ręce. Wprowadzenie do komunikacji niewerbalnej*, w: *Retoryka dziś. Teoria i praktyka*, red. R. Przybylska i W. Przyczyna, Kraków.
- Antas J., 2013, *Semantyczność ciała. Gesty jako znaki myślenia – monografia*, Łódź. [<https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/handle/item/11921>].
- Antas J., Pstrąg J., 2013, *Kultura komunikacji niewerbalnej polityków, czyli miny, znaki i oznaki*, [w:] *Kultura zachowań językowych Polaków*, red. M. Krauz, K. Ożóg, Rzeszów, s. 191-207.
- Antas J., Załazińska A., 2004, *Niewerbalne środki i strategie przekonywania stosowane w telewizyjnych debatach polityków*, w: *Sztuka perswazji*, red. R. Garpiel, K. Leszczyńska, Kraków.
- Bierach A.J., 1997, *Mowa ciała kluczem do sukcesu*, Wrocław.
- Bloch J., 2013, *Intonacja współczesnych serwisów informacyjnych – zmiany, tendencje rozwojowe*, [w:] *Kultura zachowań językowych Polaków*, red. M. Krauz, K. Ożóg, Rzeszów, s. 208-213.
- Crystal D., 1980, *Prozodyczne i parajęzykowe korelaty kategorii społecznych*, [w:] *Język i społeczeństwo*, red. M. Głowiński, Warszawa, s. 139-168.
- Dąbmska I., 1975, *O funkcjach semiotycznych milczenia*, [w:] tejże: *Znaki i myśli. Wybór pism z semiotyki, teorii nauki i historii filozofii*, Toruń, s. 93-103.
- Domachowski W., 1989, *Komunikowanie się niewerbalne: właściwości kanatu a prawidłowości odwzorowania*, [w:] *Z zagadnień komunikowania interpersonalnego*, red. Z. Nęcki, Kraków, s. 51-57.
- Dul R.A., 1995, *Komunikacja niewerbalna w teorii i badaniach*, [w:] A. Kapciak, L. Korporowicz, A. Tyszka, *Komunikacja międzykulturowa. Zbliżenia i impresje*, Warszawa, s. 43-68.
- Eco U., 1996, *Nieobecna struktura*, Warszawa.
- Eibl-Eibesfeldt I., 1987, *Miłość i nienawiść*, Warszawa.
- Ekman P., 2003, *Kłamstwo i jego wykrywanie w biznesie, polityce i małżeństwie*, Warszawa.
- Ekman P., Davidson R. J. (red.), 1998, *Natura emocji. Podstawowe zagadnienia*, Gdańsk.
- Głazewska E., Kusio U., 2012, *Komunikacja niewerbalna. Płeć i kultura. Wybór zagadnień*, Lublin.
- Głodowski W., 1999, *Bez słowa. Komunikacyjne funkcje zachowań niewerbalnych*, Warszawa.
- Hall E. T., 1984, *Poza kulturą*, Warszawa.
- Hall E. T., 1987, *Bezgłośny język*, Warszawa.
- Hall E. T., 1976, *Ukryty wymiar*, Warszawa.
- Handke K. (red.), 1999, *Semantyka milczenia*, Warszawa.
- Handke K., 2008, *Milczenie w przestrzeni społecznej*, [w:] tejże: *Socjologia języka*, Warszawa, s. 15-39.
- Jakobson R., 1989, „Tak” i „nie” w mimice, [w:] tenże: *W poszukiwaniu istoty języka*, t. 1, s. 85-91.
- Jarząbek K., 1989, *Znaki kinetyczne wspomagające komunikację mowną i ich miejsce w nauczaniu języków obcych (na przykładzie komunikacji Polaków i Rosjan – ujęcie konfrontatywne)*, Katowice.
- Jarząbek K., 1993, *Mimika jako element komunikacji międzyludzkiej*, „*Studia Semiotyczne*” XVIII, s. 67-76.
- Jarząbek K., 1993, *Znakowe ruchy rąk jako istotny element porozumiewania się ludzi*, „*Socjolingwistyka*” 12-13, s. 285-297.
- Jarząbek K., 1994, *Gestykulacja i mimika. Słownik*, Katowice.
- Jarząbek K., 1994, *Kinetyczne formy powitań i pożegnań*, „*Etnolingwistyka*” 6, s. 65-81.
- Knapp M.L., Hall J.A., 2000, *Komunikacja niewerbalna w interakcjach międzyludzkich*, Wrocław.

- Kruger U., 1979, *Czy pauza w komunikacji językowej jest wyznacznikiem składniowej segmentacji tekstu mówionego*, „Socjolingwistyka” 2, s. 121-132.
- Lebda R., 1979, *Dźwiękowe elementy parajęzykowe. Na przykładzie języka robotników województwa katowickiego*, „Socjolingwistyka” 2, s. 149-160.
- Ożdżyński J., 1980, *Funkcjonalne warianty wypowiedzi w środowisku sportowym*, „Socjolingwistyka” 3, s. 69-102.
- Ożdżyński J., 1994, *Kontekst wizualny reporterskiej wypowiedzi unaoczniającej w radiu i telewizji*, [w:] *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, red. Z. Kurzowa, W. Śliwiński, Kraków, s. 231-241.
- Pease A., 1992, *Język ciała. Jak czytać myśli ludzi z ich gestów*, Kraków.
- Pisarek W., 1985, *Słowa między ludźmi*, Warszawa. [*Pochwała milczenia*, s. 7-19; *Słowem i gestem*, s. 58-74]
- Pisarkowa K., 1994, *O komunikatywnej funkcji przemilczenia*, [w:] *tejże, Z pragmatycznej stylistyki, semantyki i historii języka. Wybór zagadnień*, Kraków, s.25-33.
- Rokoszowa J., 1999, *Język. Czas. Milczenie*, Kraków. [rozdz. 7. *Język a milczenie*, rozdz. 8. *Milczenie jako fakt językowy*].
- Taras B., 1996, *Gestykulacyjne akty komunikacji w tańcach rzeszowskich*, „Zeszyty Naukowe WSP w Rzeszowie”, Seria Filologiczna, Językoznawstwo 3, z. 20, s. 203-214.
- Taras B., 1999, *Niewerbalne wykładniki dyskursu tanecznego*, [w:] *tejże, Dyskurs taneczny ziemi rzeszowskiej. Analiza pragmalingwistyczna*, Rzeszów, s. 76-113.
- Taras B., 2001, *O niewerbalnych środkach prezentacji retorycznej*, [w:] *Retoryka dziś. Teoria i praktyka*, red. R. Przybylska, W. Przyczyna, Kraków, s. 427-436.
- Taras B., 2019, *Wygląd fizyczny jako element kreowania wizerunku*, [w:] *Autopromocja, autoprezentacja, wizerunek w komunikowaniu masowym. Błąd, kryzys, skandal*, t. 5, red. E. Biłas-Pleszak, A. Kalisz, E. Tyc, Katowice, s. 11-24.
- Thiel E., 1992, *Mowa ciała zdradzi więcej niż tysiąc słów*, Wrocław.
- Załązińska A., 2006, *Niewerbalna struktura dialogu. w poszukiwaniu polskich wzorców narracyjnych i interakcyjnych zachowań komunikacyjnych*, Kraków.
- Winiarska J., Załązińska A. (red.), 2018, *Multimodalność komunikacji*, Kraków.

Akceptacja Kierownika Jednostki lub osoby upoważnionej